

MODERNISERINGSDEPARTEMENTET	
ARKIVKODE	657
17 MARS 2005	
SAKSB	
SAKSNR.	200404502 - 55

Moderniseringsdepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo

Oslo 16. mars 2005

Deres referanse
200404502-/ANH

**Høringsuttalelse fra Norsk Oversetterforening
om Forslag til forskrift om unntak fra konkurranseloven for omsetning av
bøker.**

Norsk Oversetterforening (NO) vil i sin høringsuttalelse konsentrere seg om situasjonen for oversatt litteratur, herunder oversetternes økonomiske betingelser og bokkjøpernes litteraturtilbud.

Vi savner en sterkere understrekning av den oversatte litteraturens betydning både i Bokavtalen og i Konkurransetilsynets forslag til forskrift. Norge er et lite språksamfunn, og skal norsk overleve som kulturspråk er vi avhengige av at impulser utenfra gjøres tilgjengelig i form av oversettelser av viktig skjønn- og faglitteratur fra et bredt spekter av språk.

Fastprisen

Fastprissystemet har hittil sikret en akseptabel bredde i utgivelsene av oversatt skjønn- og faglitteratur, noe som er av stor betydning for et lite språksamfunn som det norske. Etter vårt syn er det grunn til å tro at nedkorting av fastprisperioden i den nye Bokavtalen, og den ytterligere reduksjonen som ligger i Konkurransetilsynets forslag til forskrift, vil føre til en sterkere ensretting i utgivelsene og et større fokus på potensielt bestselgende titler. I Sverige, der fri pris på bøker ble innført allerede på 1970-tallet, er over 91 % av alle oversatte skjønnlitterære titler oversatt fra engelsk/amerikansk. I Norge utgjør oversettelser fra disse språkene noe under 57 %.¹

Etter NOs syn vil Konkurransetilsynets forslag om å fjerne fastprisen på bøker i gruppe 2 også få negative språkpolitiske konsekvenser. Norsk er under sterkt press fra engelsk og amerikansk som undervisningsspråk ved universiteter og høyskoler. Litteratur for dette markedet mottar allerede statsstøtte for overhodet å

¹ Opptelling gjort av oversetterseksjonen i Sveriges Författarförbund i 2002; tallene for Norge fremkommer i en opptelling gjort av NRK kulturnytt samme år.

kunne utgis, og det virker derfor ulogisk å kreve at fastprisen, som hittil har vært et viktig virkemiddel for å opprettholde produksjon av slike bøker, fjernes.

Veksten i billigbokmarkedet de senere årene har ført til at stadig flere oversatte titler blir utgitt til betydelig reduserte priser. Dersom billigbøker ikke tillates en egen fastprisperiode, mener vi det er grunn til å frykte at dette vil gå ut over bredden og gi et stadig sterkere fokus på bestselgende titler. Større press på marginer vil frata forlagene et viktig incitament til å satse på bredde i utgivelsene samtidig som bokhandlernes reduserte inntjening på de samme bøkene gjør det mindre attraktivt å føre dem. Vi får priskonkurranse på bestselgere i en rekke salgskanaler (dagligvare, bensinstasjoner), mens kulturelt viktige, men tungt selgelige titler ikke lenger kommer ut i billigbok.

Det er en forutsetning for spredning av litteratur at den er tilgjengelig for publikum i bokhandelen. I Bokavtalen sikres dette gjennom abonnementsordninger for bokhandlene. Etter vår oppfatning kan Konkurransetilsynets forslag om å redusere den allerede sterkt avkortede fastprisperioden til bare 9 måneder, bringe disse ordningene i fare, noe som i sin tur vil gå ut over bredden i tilbudet til bokkjøperne.

NOs standpunkt er derfor at fastprisperioden, av hensyn til bredden og tilgjengeligheten av oversatt litteratur og av språkpolitiske årsaker, bør opprettholdes som i dag, altså i utgivelsesåret og det påfølgende kalenderår, både for ordinære utgivelser, billigbøker og bøker i bokgruppe 2.

Standardkontrakter med faste satser

Norsk Oversetterforenings avtale om normalkontrakt med Den norske forleggerforening har hele tiden hatt dispensasjon fra den til enhver tid gjeldende konkurranselov. I tillegg til å regulere en rekke andre forhold definerer normalavtalen oversetternes økonomiske betingelser. Konkurransetilsynets begrunnelse for å gi dispensasjon for avtalen har vært at den "samlet sett bidrar til en betydelig redusert ressursbruk ved at det blir enklere for både oversettere og deres arbeidsgivere å inngå kontrakter for oversettelsesarbeid eller bruk av allerede eksisterende oversettelser".

Oversetterforeningens første normalavtale med forleggerforeningen kom på plass i 1972 etter 25 års kamp. Først fra 1979 inneholdt avtalen også bestemmelser om minstehonorar. Normalavtalen for oversettelser opererer per i dag med veiledende satser, selv om disse sjelden fravikes. Med Konkurransetilsynets skjerpede krav om at satsene i praksis skal fravikes, vil avtalen dermed kunne bli ulovlig. Slik oversetteravtalen har fungert sikrer den oversetterne minimumsvilkår i forhold til oppdragsgiveren. I så måte kan den karakteriseres som en tariffavtale.

I høringsnotatet skriver Konkurransetilsynet at "det er viktig at ikke standardavtalene utformes slik at de ulike leverandører [...] forhindres fra å endre betalingen for blant annet å tiltrekke seg særlig attraktive forfattere." Vi tolker dette dithen at det også gjelder oversettere. All erfaring viser imidlertid at

forleggenes forsøk på å tiltrekke seg særlig attraktive oversettere ved å tilby bedre økonomiske betingelser i beste fall kan karakteriseres som et marginalt fenomen, i den grad det overhodet forekommer. Et krav om i praksis fravikelige satser vil derimot føre til et utilbørlig press på den enkelte oversetter, som alltid vil være den svakere part i forhandlinger med forlaget.

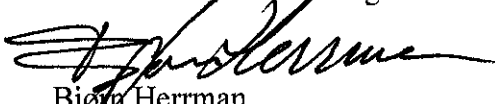
Bokklubbene

Etter at Konkurransetilsynet opphevet bokklubbenes karensbestemmelser har vi sett at bredden i det samlede bokklubbtilbudet er blitt mindre ved at det er de samme bøkene som kommer ut i konkurrerende bokklubber. I Bokavtalen innskrenkes bokklubbenes særvilkår ytterligere etter pålegg fra statsrådene Meyer og Svarstad Haugland. Det som dermed settes på spill er særlig De norske bokklubbenes viktige innsats når det gjelder oversatt kvalitetslitteratur gjennom de store seriene Kulturbiblioteket, Verdens hellige skrifter og Verdensbiblioteket, som sørger for at kulturhistorisk viktige fag- og skjønnlitterære titler gjøres tilgjengelig for et bredt publikum.

Evaluering

Med de store omveltningene bokmarkedet nå står overfor mener NO at det er helt nødvendig å evaluere virkningene. Vi slutter oss derfor til forslaget fra Den norske Forfatterforening om at det opprettes et offentlig litteraturutvalg der alle relevante parter er representert, for løpende å vurdere konsekvensene av den nye bokavtalen for så vel opphavsmenn og lesere som forlag og bokhandel, rapportere de resultater som kommer frem, og komme med forslag til eventuelle endringer i avtaleverket.

Med hilsen
Norsk Oversetterforening

Bjørn Herrman
Formann

Oddrun Remvik
Generalsekretær

Kopi
Kulturminister Valgerd Svarstad Haugland